

Ngày 20/8/1945: Tổng khởi nghĩa nổ ra đồng loạt và giành thắng lợi ở nhiều nơi

11:21 20/08/2025

Ngày 20/8/1945, ngọn lửa khởi nghĩa bùng lên đồng loạt, lan truyền như dây chuyền, quét qua nhiều tỉnh và giành thắng lợi chỉ trong thời gian ngắn.

Chiều 20/8/1945, đông đảo quần chúng nhân dân trong tỉnh đã tham gia cuộc mít-tinh lớn tại Sân vận động thị xã Thái Nguyên. (Ảnh tư liệu/baothainguyen.vn)

Sau thắng lợi của cuộc Tổng khởi nghĩa tại Hà Nội, ngày 20/8, Ủy ban nhân dân Cách mạng Bắc Bộ (do đồng chí Nguyễn Khang làm Chủ tịch) và Ủy ban nhân dân Cách mạng Hà Nội (do đồng chí Nguyễn Huy Khôi làm Chủ tịch) được thành lập và ra mắt nhân dân. Thắng lợi vang dội của cuộc khởi nghĩa giành chính quyền ở Thủ đô đã tác động mạnh mẽ, mang tính dây chuyền tới tình hình Tổng khởi nghĩa trên phạm vi toàn quốc.

Tại Thái Nguyên, 4 giờ sáng, lực lượng Việt Nam Giải phóng quân kết hợp cùng nhân dân bao vây thị xã. Đến 5 giờ 30 phút, tỉnh trưởng Thái Nguyên cùng lính bảo an giao nộp vũ khí, đầu hàng cách mạng rồi đến huyện trưởng Đồng Hỷ, đồn trưởng bảo an binh cũng đầu hàng.

Ngày lập tức, 600 khẩu súng tước của Đội bảo an được trang bị cho quân cách mạng. Chính quyền tay sai của Nhật ở thị xã bị sụp đổ.

Buổi chiều, một cuộc mít-tinh lớn tổ chức tại trung tâm thị xã. Chính quyền phe cánh của phát-xít Nhật bị bãi bỏ. Ủy ban khởi nghĩa tuyên bố thành lập chính quyền cách mạng ra mắt nhân dân. Hai chi đội Giải phóng quân 3 và 4 được thành lập.

Tại Thái Nguyên, 4 giờ sáng, lực lượng Việt Nam Giải phóng quân kết hợp cùng nhân dân bao vây thị xã. Đến 5 giờ 30 phút, tỉnh trưởng Thái Nguyên cùng lính bảo an giao nộp vũ khí, đầu hàng cách mạng rồi đến huyện trưởng Đồng Hỷ, đồn trưởng bảo an binh cũng đầu hàng.

Tại Nam Định, trước tình thế cách mạng chuyển biến hết sức mau lẹ, sôi động, đồng chí Hà Kế Tấn (Xứ ủy viên Bắc Kỳ) về thành phố Nam Định họp với lãnh đạo phong trào cách mạng và thành lập Ủy ban Khởi nghĩa gồm 7 người, do đồng chí làm Chủ tịch.

Cùng ngày, một lực lượng thuộc đội Danh dự và ở Hội Văn hóa cứu quốc, dân chủ Đảng Hà Nội được Xứ ủy giao nhiệm vụ cũng về đến Nam Định phối hợp khởi nghĩa giành chính quyền. Lực lượng khởi nghĩa đã nhanh chóng cử đại diện vào dinh Tỉnh trưởng Nguyễn Huy Xương yêu cầu y đầu hàng.

Trụ sở Việt Nam Giải phóng quân sau khi giành chính quyền tại Thái Nguyên tháng 8/1945, sau khi quân Nhật đầu hàng quân ta. (Ảnh tư liệu: Bảo tàng Lịch sử quốc gia)

Tại Ninh Bình, ngay trong đêm 19 rạng sáng 20, Tỉnh ủy đã họp để đánh giá thắng lợi cuộc khởi nghĩa ở Gia Viễn và Nho Quan, rút kinh nghiệm và thống nhất kế hoạch, phân công các đồng chí Phạm Văn Hồng, Nguyễn Thị Hòa... trực tiếp phụ trách các lực lượng khởi nghĩa, đánh chiếm tỉnh lỵ và các huyện còn lại. Hội nghị quyết định: ngày 20/8, tổ chức lãnh đạo quần chúng khởi nghĩa giành chính quyền tỉnh và các huyện còn lại.

Buổi sáng, hơn một vạn quần chúng cùng các đội tự vệ có vũ trang bằng gậy gộc, giáo mác tập trung ở trước động Thiên Tôn (Ninh Mỹ, Gia Khánh). Khi lệnh phát ra, đoàn người hô vang các khẩu hiệu, cuộn cuộn kéo về tỉnh lỵ Ninh Bình.

Trên đường tiến quân, hàng ngàn quần chúng ở các thôn: Bạch Cừ, Phú Gia, Đới Nhân, Cam Giá, Thư Điền, Kỳ Vĩ, Phúc Am, Trục Độ... gia nhập đoàn quân cách mạng.

Đoàn biểu tình tới Phúc Am, một bộ phận tiến vào giành chính quyền ở huyện Gia Khánh. Trước sức mạnh như vũ bão của quần chúng cách mạng, huyện trưởng Gia Khánh đầu hàng quân cách mạng giao nộp con dấu, giấy tờ sổ sách, cuộc khởi nghĩa giành được thắng lợi nhanh chóng, tổ chức Việt Minh huyện tập hợp nhân dân các xã cùng quân khởi nghĩa mít-tinh, tuyên bố: chính quyền huyện Gia Khánh về tay nhân dân và thành lập chính quyền cách mạng. Quần chúng hân hoan trong không khí chiến thắng.

Tại thị xã Ninh Bình, Việt Minh đã huy động quần chúng cùng với quân cách mạng khởi nghĩa giành chính quyền ở tỉnh. Việt Minh cử người nắm tình hình ở trại lính bảo an, cử người đón và dẫn đường cho quân cách mạng tiến vào thị xã bao vây dinh tỉnh trưởng, buộc chúng phải đầu hàng. Tỉnh trưởng bỏ chạy. Binh lính xin nộp vũ khí. Tên Đào Trọng Hướng phải thay mặt tỉnh trưởng nộp con dấu, hồ sơ, giấy tờ, sổ sách.

Ở các tỉnh Trung Kỳ, mặc dù lực lượng cách mạng tại đây có sự phân tán nhiều hơn so với Bắc Kỳ, nhưng không khí sôi sục của những ngày tổng khởi nghĩa đã bao trùm khắp làng mạc, phố phường và từng ngõ ngách của các địa phương.

Tại Thanh Hóa, chính quyền các huyện Thọ Xuân, Yên Định, Vĩnh Lộc, Quảng Xương, Hậu Lộc, Hà Trung, Thạch Thành, Nga Sơn, Đông Sơn, Tĩnh Gia, Cẩm Thủy đã về tay nhân dân.

Tại thị xã Thanh Hóa (nay là thành phố Thanh Hóa), trước khí thế cách mạng dâng cao khiến quân địch hoang mang cực độ, từ sáng sớm, các đơn vị quân đội phát-xít Nhật chấp nhận tối hậu thư của cách mạng, rút lui khỏi các vị trí chiếm đóng.

Theo lệnh của Ủy ban Khởi nghĩa thị xã, lực lượng tự vệ chiến đấu cùng sự hỗ trợ của đông đảo quần chúng nhân dân tiến công vào các trại lính bảo an, tất cả sĩ quan và binh lính bảo an hạ vũ khí đầu hàng. Sau đó, lực lượng tự vệ tiếp tục giải phóng lần lượt các vị trí quan trọng như: tòa sứ, dinh tỉnh trưởng. Đến chiều, cuộc khởi nghĩa giành chính quyền ở Thanh Hóa giành thắng lợi.

Tại Thừa Thiên, Ủy ban khởi nghĩa tỉnh được thành lập gồm 5 người, do đồng chí Tố Hữu làm Chủ tịch. Công tác vận động Bảo Đại thoái vị, vận động nội các Trần Trọng Kim từ chức, vận động bảo an binh theo cách mạng được tiến hành khẩn trương.

Rạp Nguyễn Văn Hảo nơi Mặt trận Việt Minh ra mắt công khai ngày 20/8/1945. (Ảnh tư liệu: qdnd.vn)

Tại Nam Kỳ, nhận được tin chiến thắng của Hà Nội truyền vào, làm rung chuyển phong trào cách mạng, ngày hôm đó ở Sài Gòn, “Thanh niên Tiền phong” tuyên bố công khai tham gia mặt trận Việt Minh.

Chiều tối, tại rạp hát Nguyễn Văn Hảo, Việt Minh ra công khai tại Sài Gòn, trình bày chương trình hành động, hô hào quần chúng đứng lên giành độc lập dưới cờ Việt Minh.

Những chiếc ô-tô rợp cờ đỏ sao vàng của Việt Minh và lá cờ búa liềm của Đảng chạy khắp thành phố Sài Gòn, mang theo tinh thần cách mạng dâng cao và khát vọng độc lập mạnh mẽ. Thế và lực của cách mạng đã trở nên áp đảo.

Theo báo Nhân Dân

